

ОРІЄНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ У ВИГЛЯДІ СИСТЕМИ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

У Берлінському комюніке (2003 р.) визнано необхідним «виробити структуру порівнянних кваліфікацій для національних систем вищої освіти на основі результатів навчання й компетентностей». Результати навчання, виражені мовою компетентностей – шлях до розширення академічного й професійного визнання й мобільності, до збільшення порівнянності й сумісності дипломів і кваліфікацій. Компетентнісний підхід є найбільш адекватним для опису результатів освіти. Орієнтація стандартів, навчальних планів і програм навчальних дисциплін на результати навчання у вигляді системи компетентностей роблять кваліфікації порівнянними й прозорими. Відзначимо, що «learning» у перекладі з англійського – не «навчання», а саме «учіння». Таким чином, термін «learning outcomes» варто розуміти в руслі принципу студентоцентризму не як «результати навчання», а як «результати учіння» або – як «навчальні досягнення», що позначає разом узяті знання і компетентності, якими реально опанував випускник, а також його готовність до застосування отриманих знань і вмінь. Саме в цих поняттях укладене те головне, що характеризує сучасне уявлення про студентоцентрований (lerner-centered) підхід, в основі якого – підтримка створення навчальних програм, які сфокусовані на досягненнях студентів. У загальноєвропейському проекті TUNING (проект Європейської Комісії «Налаштування освітніх структур в Європі»), що реалізується з 2000 р. європейськими університетами при взаємодії зі сферою праці та спрямований на формування загальної методології порівнянності і сумісності рівнів та змісту освітніх програм у різних галузях вищої освіти зазначається, що «...поняття «компетентність» включає знання і розуміння (теоретичне знання відповідної академічної галузі, здатність знати і розуміти), знання як діяти (практичне і оперативне використання знань у конкретних ситуаціях), знання як бути (цінності, як невід’ємна частина способу сприйняття та життя з іншими у соціальному

контексті)». Таким чином, «компетентність» включає в себе не тільки когнітивну й операційно-технологічну (діяльнісну) складові, але й мотиваційні, етичні та соціальні якості особистості. На відміну від кваліфікаційної моделі, що використовувалася раніш у освітньо-кваліфікаційних характеристиках, компетентнісна модель фахівця, менш жорстко прив'язана до конкретного об'єкта й предмета праці. Це забезпечує мобільність випускників в умовах сучасного ринку праці. Компетентнісна модель – це модель майбутньої ефективної роботи, соціальної взаємодії й адаптованості випускника. Для цього необхідно забезпечити: – визначення структури компетентностей, що відбиває у системному й цілісному виді образ відповідного фахівця; – формування результатів освіти у вигляді ознак готовності студента/випускника продемонструвати відповідні компетентності. Тобто, потрібно зробити опис мети та результатів навчання мовою компетентностей. Головне в описі результатів навчання – ключові два слова – «вмію робити». Це – вихідна установка для опису результатів навчання мовою компетентностей. Таким чином, формула визначення компетентностей має бути такою: «КОМПЕТЕНТНІСТЬ» = ЗДАТНІСТЬ (ГОТОВНІСТЬ) «ДІЯ (що робити)» + « ОБ'ЄКТ ДІЇ» Компетентність фахівця з вищою освітою складається з системи окремих компетентностей. Відповідно до пропозицій розробників проекту TUNING компетентності поділяються на загальні та спеціальні. До загальних компетентностей відносяться: – інструментальні, що включають здатність використовувати у професійній діяльності базові загальні знання у галузі математики і природничих наук, гуманітарних та соціально-економічних наук; комп'ютерну грамотність і лінгвістичні навички; здатності здобувати і аналізувати інформацію із різноманітних джерел тощо; – системні, що включають здатність адаптації до нових ситуацій; здатність розуміти, використовувати та генерувати нові ідеї; здатність організовувати і планувати роботу; здатність організувати працю з урахуванням організаційно-правових положень, прагнення успіху тощо; – міжособистісні (соціально-особистісні), що включають здатність до критики та самокритики,

толерантність, уміння працювати у колективі, загальна культура, прихильність до етичних цінностей. До спеціальних (професійних) компетентностей відносяться здатності вирішувати типові професійні завдання та виконувати професійні обов'язки на первинних посадах. В умовах прискорюваних змін і наростання невизначеностей, характерних для сучасних ринків праці, загальні компетенції здобувають особливо важливе значення.